

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristövaliokunta Eduskunta

Asia: VNS 7/2022 vp

Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta (MISU)

Ympäristöministeriö kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU) on ensimmäinen koko maankäyttösektorin eli maatalousmaan, metsätalouden ja muun maankäytön (LULUCF) kattava ilmastosuunnitelma. Suunnitelmaan sisällytetyillä lisätoimilla tavoitellaan vuosittaista nettovaikutusta, jonka suuruus on vähintään kolme miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia vuoteen 2035 mennessä (milj. t CO₂-ekv.). Suunnitelman perusura on ollut HIISI-skenaarioiden WEM politiikkaskenaario, jossa maankäyttösektorin netto-ielu on ollut tasolla -18 milj. t CO₂-ekv. vuonna 2035. Perusuran ja lisätoimien toteutuessa saavutettaisiin tavoiteltu maankäyttösektorin netto-ielu -21 milj. t CO₂-ekv. vuonna 2035 ja koko ilmastopolitiikan kehityksen hiilineutraaliustavoite, jos päästövähennyskehitys muilla sektoreilla olisi ilmasto- ja energiastrategian, sekä KAISU:n mukaista.

Ympäristöministeriö katsoo suunnitelman vastaavan sille alun perin asetettuun tavoitteeseen. Suunnitelma luo pohjan kehittää maankäyttösektorin toimintaa huomioimaan ilmastomuutoksen hillinnän nykyistä paremmin. Tavoitteen asetannan näkökulmasta tilannekuva on kuitenkin muuttunut, minkä vuoksi suunnitelma ei vastaa maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tarpeisiin. Ilmastolaissa on määritelty prosessi suunnitelman päivittämiseksi. Ympäristöministeriö katsoo, että muuttuneesta tilanteesta johtuen suunnitelmaa tulisi päivittää jo tulevalla hallituskaudella.

Tilastokeskuksen joulukuussa julkaisemien ennakkolukujen mukaan maankäyttösektori oli ensimmäistä kertaa nettopäästölähde vuonna 2021. Syynä ielun kääntymisessä päästöksi on metsien kasvun pienentyminen ja hakkuiden lisääntyminen. Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan kasvun pienenemiseen on useampia syitä: i) mäntymetsät ovat ohittaneet nopeimman kasvun vaiheen, ii) viime vuosien kasvuolosuhteet (kuivat kasvukaudet), sekä iii) liian voimakkaat, osin jopa metsälain vastaiset, harvennushakkuut.

Lisäksi erityisesti Venäjän käynnistämän sodan vaikutuksia sektorin kehityskulkuihin ei ole huomioitu suunnitelman skenaariolaskelmissa. Venäjän puun tuonnin lakkaaminen aiheuttaa Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan merkittävän lisätarpeen kotimaisen metsäbiomassan käytölle. Tämän seurauksena ielujen aikaansaamien hiilidioksidin poistumien taso on todennäköisesti tulevina vuosina matalammalla, kuin nykytoimenpiteillä eli HIISI-perusskenaariossa on arvioitu.

Muuttuneiden metsänkasvulukujen ja muuttuneen geopolittisen tilanteen vuoksi on suuri todennäköisyys, ettei suunnitelmassa oletettu HIISI-perusura toteudu. Näin ollen suunnitelman lisätoimien tuottama nettopäästövähennys ei tue riittävästi Suomen kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista.

Käytetyillä skenaario-oletuksillakaan metsiin liittyvillä toimenpiteillä ei pystytä pitkäkestoisesti vahvistamaan metsämaan nielua, vaan metsämaan nielu on vuonna 2035 pienempi kuin vuonna 2025. Suunnitelmassa esitetty metsien kasvun lisääntyminen perustuu suuressa määrin metsien lannoituspinta-alojen erittäin merkittävään lisäämiseen. Tällaisten lannoituspinta-alojen toteutumiseen liittyy suurta epävarmuutta.

Rakentamista koskevat toimenpiteet

Toimenpiteen 7.2.3 mukaan metsänraivausta rakennetuksi maaksi ehkäistään. Toimenpiteen kuvauksen mukaan: "Vähennetään metsänraivausta rakennetuksi maaksi alueiden käytön ohjauksen, kaavoituksen sekä vaikutusarvioinnin kehittämisen avulla. Kehitetään työkalu kaavoittajille maakäytön muutosten ilmastovaikutuksen arvioimiseksi." Toimenpide on kannatettava, kaavoittajille suunnatun työkalun avulla voidaan kaavoituksen ilmastovaikutuksia arvioida kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon myös muut päästövaikutukset kuin metsänraivaus.

Toimenpiteen 7.2.4 "Maankäytön muutosmaksu kaikelle maankäytölle tai raivauksen luvanvaraisuus", osalta on syytä kiinnittää huomiota niihin haasteisiin ja vaikutuksiin, jotka liittyvät rakennettua maata koskevaan maksuun.

Yhdyskuntarakenteen kehittämisellä ja sen eheydellä on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Alueidenkäytön ja rakentamisen päästöt riippuvat pitkälti sijainnista yhdyskuntarakenteesta ja tarvittavan infrastruktuurin rakentamisesta. Pohjarakenteiden osuus on keskeinen rakennuksen materiaaleista johtuvista päästöistä. Päästöt johtuvat muun muassa maa-aineksen stabiloinnista. Huonolle maaperälle rakentaminen lisää merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä. Metsänraivauksen päästöjä rakennetuksi maaksi tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti suhteessa infrastruktuurista ja sijainnista johtuviin kasvihuonekaasupäästöihin. Riskinä on muutoin, että alueidenkäytöstä aiheutuvat päästöt voivat kokonaisuudessaan kasvaa.

Rakennettua ympäristön toteuttamista ohjaavat maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi useat muut eri lait (esimerkiksi maanteiden, kaivosten ja voimajohtojen toteuttaminen). Maankäyttömuutosmaksun hallinnointi tulisi toteuttaa kustannustehokkaasti. Maksun määräytymisperusteet tulisi laatia selkeiksi siten, että maksun suuruus on ennakoitavissa. Erityisesti pienissä hankkeissa maksusta voisi aiheutua merkittävä hallinnollinen taakka ja niissä viranomaistyön kustannus voisi nousta suuremmaksi kuin maksutulo. On mahdollista, että maankäytön muutosmaksun kustannus siirtyisi rakennuksen loppukäyttäjälle ja viime kädessä esimerkiksi asuntojen hintaan. Maksun perimistä voi rakentamisen osalta pitää ilmastomuutoksen hillinnän näkökulmasta kyseenalaisena, jos maksutuloa ei käytetä metsäkatoa kompensoiviin tai muihin ilmastomuutosta hillitseviin toimiin.